

ЗАГРОЗИ ФІНАНСОВІЙ БЕЗПЕЦІ М'ЯСОПЕРЕРОБНИХ ПІДПРИЄМСТВ

Одну із ключових частин вітчизняного агропромислового ринку займає м'ясний ринок, який створює специфічне середовище для розвитку ринкових відносин. Специфікою цих відносин є те, що участь у цих відносинах приймає майже кожен житель країни незалежно від його національності, традицій у харчуванні, соціально-економічного становища в суспільстві та рівня доходів. Так як ринок м'яса являє собою важливу складову продовольчого ринку країни, то звідси слідує висновок, що від стабільності його функціонування значною мірою залежать рівень життя населення та забезпечення продовольчої безпеки країни.

Варто зазначити, що на даний момент ринок м'яса функціонує в досить непростих економічних умовах, які мають значний вплив на діяльність та безпеку підприємства. Однією із ключових складових економічної безпеки підприємства є – фінансова, яка регулює фінансові ресурси та грошові потоки підприємства.

Загалом фінансова безпека м'ясопереробних підприємств – це стан функціонування підприємства, який забезпечує захист від зовнішніх і внутрішніх загроз, зміцнення фінансової стійкості, забезпечує належний рівень платоспроможності та ліквідності з метою забезпечення його ефективного функціонування.

Для забезпечення належного рівня захисту необхідно знати та розуміти можливі загрози та ризики, які є та з'являються у ході діяльності будь-якого підприємства та мають прямий або опосередкований вплив на ефективність функціонування та результативність роботи підприємства. Загроза фінансовій безпеці представляє собою сукупність умов і факторів, які перешкоджають реалізації економічних і фінансових інтересів підприємства і створюють можливості для нанесення шкоди підприємству в залежності від його економічного потенціалу.

В економічній літературі загрози фінансовій безпеці групують по-різному, одним із варіантів є поділ загроз на внутрішні та зовнішні. (табл.1)

Таблиця 1

Основні загрози фінансовій безпеці підприємства за Біляк Ю.В.

Внутрішні загрози	Зовнішні загрози
загрози обумовлені, в першу чергу, діяльністю самого підприємств, кваліфікацією його керуючого персоналу, фінансового менеджменту	загрози не залежать від діяльності підприємства, вони відносяться до факторів ризику навколишнього середовища, в якому працюють підприємства
<ul style="list-style-type: none"> - Некваліфіковане управління, помилки в стратегічному плануванні і прийнятті тактичних рішень та низький рівень кваліфікації основного персоналу; - Слабке маркетингове опрацювання ринку; - Недостатня ліквідність активів підприємства; - Неконкурентна цінова політика; - Слабке технічне озброєння підприємства та перебої в роботі обладнання і комунікацій; - Помилки в організації збереження фінансових та матеріальних цінностей; - Витік стратегічної і фінансової інформації підприємства, недоліки в організації роботи служби безпеки підприємства; - Низький рівень бізнес репутації підприємства; - Відсутність планування діяльності підприємства в аварійних ситуаціях та недотримання контрактів і договірних зобов'язань. 	<ul style="list-style-type: none"> - Несприятливі макроекономічні умови: загальноекономічна ситуація в країні і регіоні, кризи; - Урядові кризи; - Стійкість нормативно-правової бази; - Нестабільність податкової, кредитної та страхової політики; - Рівень інфляції і прогноз інфляції; - Нестабільність валютної політики держави і / або валютного курсу; - Нестача коштів для інвестування в регіоні, низький рівень інвестиційної активності; - Несприятливі умови кредитування підприємств, зміна процентних ставок по кредитах; - Природні катаклізми.

Серед основних загроз фінансовій безпеці м'ясопереробних підприємств, на нашу думку, слід виділити:

1. Дефіцит сировини для виробництва. Сировинною базою для м'ясних та м'ясопереробних підприємств є сільськогосподарські підприємства, фермерські господарства й особисті селянські господарства, які виробляють найбільшу частку продукції тваринництва. Недостатність сировини можна пояснити декількома причинами. По-перше, тимчасова окупація територій Автономної Республіки Крим, м. Севастополя, Донецької та Луганської області, які теж вносили вагому частку у виробництво м'яса та м'ясних продуктів. По-друге, у зв'язку з Євроінтеграцією та посиленням експортних відносин з європейськими країнами підвищились стандарти до м'ясної продукції і тому значна частина сировини, особливо та, що виготовлена в особистих селянських господарствах, які перманентно не здатні забезпечити належні технологічні, санітарні та організаційні умови для заготівлі якісних сортів м'ясної сировини у великих обсягах, тому більша частина сировини не відповідає встановленим нормам і стандартам європейських країн. По-третє, якщо раніше особисті селянські господарства в основному орієнтувались на продаж виготовленої продукції для отримання основної частини доходу, то нині господарства схильні до особистого споживання. Третя причина є відлунням другої, адже якщо сировина не відповідає нормам для продажу її необхідно використовувати самостійно, для уникнення зайвих трат та псування продукції, але також слід відмітити, що селянські господарства за останні десятиріччя знайшли інші джерела та можливості отримання доходу.

2. Застаріле та слабке технічне забезпечення. Застосування новітніх технологій, впровадження результатів науково-технічного прогресу, постійне оновлення виробничого устаткування можливе для великих підприємств,

які мають стабільні позиції на ринку, можуть користуватись пільговими умовами кредитування, мають більший обсяг реалізації та доходів. За останніми дослідженнями було з'ясовано, що майже 50 % ринку займають великі компанії, серед яких – «Ятрань», «Алан», «Глобинський м'ясокомбінат», «М'ясна гільдія». Майже 20 % ринку охоплюють регіональні виробники та близько 30 % – дрібні виробники, яких, за оцінкою, на ринку більше тисячі. Дрібні підприємства не можуть бути технічно забезпеченими на належному рівні, зазвичай такі виробники орієнтовані на короткострокові цілі, або ж вони тільки заходять на ринок, де підтримувати конкурентні позиції важко. Отже, майже половина ринку нездатна впроваджувати новітні технології, тому що це несе за собою великі фінансові витрати.

3. Посилення конкуренції на ринку з боку імпортової продукції. Поглиблення євроінтеграційних процесів, стабілізація та поступове зростання доходів населення, а відтак збільшення попиту вітчизняних споживачів на високоякісні сорти м'яса та м'ясної продукції в умовах слабкої конкуренції та недостатньою якістю продукції та сировини на внутрішньому ринку (передусім через низьку прибутковість виробництва м'ясної продукції) сукупно сприяли зростанню обсягів імпорту останніми роками. Попри зниження загального рівня споживання яловичини в Україні, з 2018 р. зростає попит на заморожену імпортову високоякісну продукцію, яка реалізується великими торговими компаніями через роздрібні мережі. Основним постачальником яловичини в Україну є Литва, на яку припадає понад 50 % загального обсягу імпорту цього виду м'яса.

4. Значна затратність та собівартість виробництва. Даний фактор безпосередньо пов'язаний з незадовільним рівнем технічного та ресурсного забезпечення цього сегмента харчової промисловості, високою вартістю сировини та незадовільною кормовою базою тваринництва, яка здебільшого наповнена неякісними, але водночас дорогими кормами. Якісна сировина є умовою ефективного функціонування підприємства. Формувати власну сировинну базу, тваринницькі комплекси - це доволі дорогі проекти, які потребують великих капіталовкладень та залучення інвестицій, тому це під силу не усім підприємствам. Для середніх та малих підприємств можливе використання механізму співпраці з сільгоспвиробниками шляхом укладення довгострокових контрактів, проте все частіше сільськогосподарським товаровиробникам такі взаємовідносини є не вигідним, так як позитивні кінцеві результати отримують тільки переробні підприємства, тому вони або відмовляються від них, або встановлюють більш високі ціни на сировину. Незадовільна кормова база, у свою чергу, є наслідком впливу багатьох чинників, серед яких можна виділити: монополізацію українського ринку кормів і ветпрепаратів; відсутність контролю та обліку собівартості виготовлених кормів; застарілі методики створення тваринних раціонів; фальсифікація кормів, кормових добавок і ветпрепаратів; технологічні помилки під час виготовлення кормів та ін.

5. Зростання цін на енергоресурси. Газ, за даними Держстату, подорожчав на 63,6 %, електрика на 36,6%. Від серпня 2020 року світові ціни на нафту зросли більш ніж на 50 %. Дорожча нафта - це дорожче паливо, а Україна імпортує лівову частку і дизпалива, і бензину. Більшість підприємств використовує високоенергомістке обладнання, тому зростання цін на енергоресурси впливають на собівартість продукції, а, відповідно, і результативність діяльності. Щоб посилити свою енергонезалежність необхідно використовувати альтернативні джерела енергії, для організації яких необхідні додаткові капіталовкладення та інвестиції.

6. Відсутність стратегічного управління. Для великого підприємства наявність різних функціональних підрозділів, розробка планів та стратегій розвитку, оцінка поточного та прогнозування майбутнього стану підприємства є однією із основ функціонування, проте в малих фермерських та особистих сільських господарствах управлінський апарат відсутній, власники не використовують сучасні інструменти управління, не складають бізнес-плани, здебільшого вони орієнтовані на короткострокові перспективи, а також на максимізацію отримання прибутку.

Отже, виявлення, вивчення та оцінка загроз, які впливають на діяльність підприємства є однією із ключових умов для досягнення належного рівня фінансової безпеки та забезпечення ефективного функціонування підприємства.